בשרירי מנא הני מילי (א) אמר רב כתוב אחד אומר [1]כל הלילה והקטיר וכתוב אחד אומר [2]כל הלילה והרים [א] חלקיהו חציו להקטרה וחציו להרמה מתיב רב כהנא (ב)בכל יום תורם את המזבח (ג)מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו [או] מאחריו ביום הכיפורים בחצות [ב] ברגלים באשמורת הראשונה ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא היכי מקדמינן (והיכי מאחרינן אלא) (ד)אמר רבי יוחנן ממשמע שנאמר כל הלילה איני יודע שעד הבקר מה תלמוד לומר עד בקר תן בקר לבקרו של לילה הלכך כל יומא מקרות הגבר סגי ביום הכיפורים (ו)משום חולשא דכהן גדול מחצות [ג] ברגלים דנפישי [ד] קרבנות דקדמי אתו ישראל מאשמורת הראשונה כדקתני סיפא לא היתה קריית הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל איתמר פירשו קודם חצות והחזירן אחר חצות רבה אמר

בשרירי. קשין שנתקשו מחמת האש שלטה [ה] בכולן ונשרפו אלא שלא נעשו פחם אלא כעלים יבישים הם מתוכם: **מנהני מילי.** דבחלות תליא מילתא: **כתוב אחד אומר כל הלילה והקטיר.** על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר דהיינו הקטרה: **וכתוב אחד אומר כל הלילה** [ו]. וסמיך ליה והרים את הדשן וע"כ אכל הלילה קאי דהא לא כתיב ולבש הכהן בבקר מדו בד אלא כל הלילה עד הבקר ולבש והרים. כן שמעתי בסדר יומא: **חציו להקטרה.** דלא הוי עיכול אי לאו דשן ממש הוא: **וחציו להרמה.** אפי' [ז] קשין שבהן ראוין להרמה יקרויין דשן ומיהו בשר ממש ליכא למימר דמיקרי דשן: **מתיב רב כהנא.** אדרב דאמר חציו להרמה דמשמע דקודם חצות לאו שעת הרמה היא אפילו מן הנעשין דשן: **היו תורמין.** תרומת הדשן מלא מחתה (ה) ונותנה במזרחו של כבש: **וברגלים מאשמורת הראשונה.** ומשום דנפישי קרבנות ונפיש דשן וצריך להעלותן [ח] לתפוח שבאמצע המזבח ולסדר את המערכה בלילה שיוכלו לשחוט ולהעלות התמיד בעלות השחר: ה"ג **ואי חלות דאורייתא היכי מקדמינן.** ל"ג והיכי מאחרינן [ט]: **א"ר יוחנן** גרס ולא גרסינן אלא: **ממשמע שנאמר כו'.** כלומר קראי כדרב מיתרצי ולאשמועינן דחלות עושה עיכול בשרירי דקודם חלות הן בכלל הקטר ומחלות ואילך ראוין להרמה כדשן מעליא והרמה במעוכלין לגמרי קודם חלות נפקא לן מהאי קרא: **ממשמע שנאמר כל הלילה כו'.** אם ללמד בא כמשמע כל המקרא שיהא מעלה אברים ומקטירן עד הבקר מכל הלילה נפקא: **מה ת"ל עד בקר.** לא נאמר אלא לענין הרמה לומר שתורמין כל הלילה והכי קאמר עד הבקר והרים לפני הבקר והרים ולא נתן שיעור לדבר: **תן בקר לבקרו של לילה.** בוקרו של לילה עלות השחר בקר אחר תן לו היינו השכמה וכיון דאין זמן לדבר אלא של [י] השכמה הכל לפי צורך השעה [יא] יש בידך לעשות. הלכך כל יומא בקרות הגבר או סמוך לו לפניו או לאחריו סגי: **ביום הכיפורים.** שכל העבודה מוטלת על כהן גדול ואיכא חולשא וצריך [יב] להקדים יותר: **וברגלים מאשמורת הראשונה.** כדקתני סיפא דהאי ולא היתה קרית הגבר מגעת ברגלים עד שהיתה עזרה מליאה ישראל [יג]:

חלות

וחציו להרמה. פירש בקונטרס ושרירי נמי ראוין להרמה מיהו נראה דלאו ראוין להרמה דלאו דשן נינהו אלא חציו להרמה דקאמר לא הרמה ממש אלא כעין הרמה שאין ראוין להקטרה וכן משמע פ' שני דמעילה (דף ט:) דדייקא התם וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר הא על גבי המזבח יחזיר ומקשי מינה לרב ומשני שאני גחלת דאית ביה ממשא הלכך יחזיר דלא נעשית מצותו משמע דאין ראוי לתרום מהם דאי ראוי לתרום מהם כשתרמו אמאי יחזיר הרי נעשית מצותן ומיהו היא גופה לא ידענא מנא ליה דאיירי לאחר תרומת הדשן דמהאי טעמא מקשה לרב [יד] דאמר לאחר תרומת הדשן איירי וכי היכי דמתרצינן ליה לאחר תרומת הדשן לר' יוחנן יתרצה קודם תרומת הדשן לרב דמודה רב דמועלין ונראה בעיני דדומיא [טו] דפסולין [טז] שפקעו דאיירי בכל ענין דקתני וכן גחלת שפקעה ומינה נמי דייקא דבגחלת אין חילוק בין קודם חלות לאחר חלות דבכל ענין [יז] עיכול דדומיא דפסולין [יח] שבריישא קתני דאפילו קודם חלות לא יחזיר ועוד דבסיפא גבי אברים הוא דמפליג אבל בגחלת לא מפליג דעיכול חשיבא ולא שייך [יט] לא לשון הקטרה ולא לשון מוקדה דהא [כ] (בכך מיתוקמא) ומ"מ יחזיר דלאו ראויה להרמה הואיל דלאו דשן היא ולא נעשית מצותה [כא] על גבי המזבח יחזיר דאכתי לא נגמרה מצותה וכי פקע לא יחזיר דעל מוקדה על המזבח משמע לדבר שצריך יקידה יהא על המזבח אפילו פקע אבל דבר שאין צריך יקידה לא וא"ת כשמאספין את האפר להעלותו לתפוח אין יכולים להזהר שלא יהו הרבה גחלים על האפר והכא משמע שאסור להוציא הגחלת מן המערכה כדדייק במעילה (ג"ז שם) דיחזיר וכל שכן שאסור להוציא ובמסכת תמיד (דף כח.) נמי משמע שהיה נוטל מן המאוכלות הפנימיות אלמא גחלים היה נוטל וצריך לומר דמאי [כב] מן המאוכלות היה נוטל הנהו דלית בהו ממשא וחשיבי אפר אבל גחלת דהכא דמינה דייק במעילה דיחזיר מיירי בגחלת חיה דאית ביה ממשא והא דקאמר במעילה ה"ה דאפילו אפר לאו דליהוי כגחלת ממש אפי' לענין חזרה דגחלת מחזירין לעולם אפילו לאחר תרומת הדשן דאין מעלין אותה לתפוח אבל אפר מעלין לתפוח אלא לענין מעילה הוא דקאמר דהויא כגחלת ואע"פ [כג] שלכאורה יש חילוק בין גחלת חיה לשאינה חיה שאינה [כד] חיה בכלל דשן היא כדתנן נטל מן המאוכלות הפנימיות ומ"מ [כה] יש ליישב כפירוש הקונטרס דחציו להרמה היינו אפילו בשרירי ולענין זה שהרמת הדשן מתירן לאוספם לתפוח ולא לענין זה שיעשה מהם תרומה [כו] דהא דשן [כתיב והיינו] דאמר רחמנא והרים את הדשן מחלות כדי להתיר אפי' שרירי דמחלות ואילך חשיבי עיכול [כז] להקטרה ואם ירצה יאספם לתפוח כדי להוציאם מחוץ למחנה אבל אם רוצה להניחם במקום המערכה כדי למרק מצותם שיהו הם [כח] ראוין עצמם לתרומת הדשן עדיין מצותם עליהם הלכך יחזיר דמסתבר למימר דעדיין חסר מהם מירוק מצוה כיון שעדיין אין ראוין לתרומת הדשן והשתא ניחא לישנא דחציו להרמה וניחא נמי שבשעה שמאספין את האפר לא היו צריכין להזהר מן הגחלים ואפי' היו לוחשות וקצת היה נראה כן במסכת תמיד פרק קמא (דף כח:) דתנן נטלו את המגריפות ואת הצינורות ועלו לראש המזבח האברים והפדרים שלא נתאכלו מבערב סולקין לצדדי המזבח ונתר הכי קתני התחילו מסלק [כט] באפר על גבי התפוח והוו כפי' רש"י שלא היו מסלקין [ל] אותם שלא נתעכלו אבל גחלים עיכול חשיבי ואפילו חיים כדפי' לעיל דאפילו קודם חלות חשיבי עיכול [לא] אם כן לאו בכלל שלא נתעכלו נינהו הלכך נ"ל פירוש הקונטרס עיקר: **אלא** אמר ר' יוחנן. בקונטרס מחק אלא בפירושים הראשונים ופי' דרבי יוחנן מתרץ קראי כרב חציו להקטרה וחציו להרמה ומיהו היינו דוקא בשרירי והאי [לב] דקאמר (דקמדמי) קודם לחלות היינו במעוכלין ומקראי אחרינא נפקא ליה דכתיב עד בקר תן בקר לבוקרו של לילה ומוקמינן ליה בהרמה ומסר המקום הדבר לחכמים להיות מדמין [לג] כל מה שירצו לפי הצורך להם ומיהו קשה לפירוש זה דקרא דעד בקר דכתיב בהקטרה [היכי] מוקמינן ליה בהרמה ועוד דאלא גרסינן בכל הספרים ונראה כגיר' פירושים אחרונים [לד] דגרסי אלא ופליג רבי יוחנן אדרב דאמר חציו להרמה דאפילו בדשן המעוכל יפה לא מקדמינן וקאמר רבי יוחנן דכל הלילה קאי אהקטרה וקאי אהרמה דכל הלילה כשר להקטיר כשאין מעוכלין [לה] וכל הלילה כשר להרמה אם יש דשן מעוכל וגבי הקטרה כתיב בקר מייתר ליתן בקר לבוקרו של לילה והיינו בשרירי דחלות עושה עיכול והכי מידריש קרא תן השכמה אחת לבוקרו של לילה ובוקרו של לילה הוא עמוד השחר ונתן לו הכתוב בקר אחר לומר שאין צריך להקטיר מן השחר [לו] ואילך וכיון שלא נתן זמן בלותו בקר על כרחך הוא חלות לילה שמעינן דבשרירי תלוי בחלות ובדשן מעוכל דלית ביה משבא כל הלילה והרים אבל לית בהון [לז] משבא כל הלילה והקטיר וכן פי' בקונטרס בפ"ק דיומא (דף כ:) וצ"ע במגילה (דף כ:) דקאמר כל הלילה כשר להקטרה אמאי לא קאמר נמי להרמה (ח): **משום** חולשא דכהן גדול מחלות. כאן משמע שעבודת לילה כמו תרומת הדשן וסידור המערכה היו מוטלות עליו והשתא אתי שפיר משום חולשא דכהן גדול שיוכל לנוח אחר תרומת הדשן ולהפסיק כדי לעשות בנחת שחיטת התמיד ועבודת היום אבל אי עבודת לילה בשאר כהנים מאי חולשא איכא וריב"א פירש ביומא (דף כ:) דלא גרס' הכא כהן גדול [לח] דתרומת הדשן לא הויא בכהן גדול מדלא חשיב טבילת תרומת הדשן בהדי ה' טבילות וי' קידושין שהיה עושה ביום הכפורים ועוד דפייס לתרומת הדשן חשיב בסדר יום הכפורים ואלו היה בכהן גדול למה ליה להזכיר בסדר יום הכפורים וכן (ז) יסד הפייט הוקמו מחלות אפרה [לט] לבערה בפיים דשן הבערה ומיהו רבינו היה מפרש דאין צריך לאוקמו דה"פ משום חולשא דכהן גדול מקדימין תרומת הדשן וסידור המערכה ושריפת אברים שלא נתעכלו מבערב בשאר כהנים כדי שעל ידי כן יהא מזומן כה"ג להתחיל מהבקר כשיעלה עמוד השחר עבודת היום קודם שיהא רעב וחלש (ח):

וי"ל כיון דדייק חלוי להרמה מתוך קרא דכתיב והרים את הדשן, משמע דאפילו דשן נמי מועלין בו עד תלוש (ויקרא ו, ג): תוד"ה משום חולשא וכו' (בפוריה) קודם שיהא רעב וחלש. נ"ב וכתוב' מלאכות מירש [illegible] היינו שיעשה קודם היום הרבה שיהיה פנוי לסלק הדשן ולסדר את המערכה ושני גזרי עצים קודם עמוד השחר כדי שיוכל לשחוט התמיד כשיעלה עמוד השחר והיה לו מזמן לשאר עבודות (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ב מהל' תמידין ומוספין הלכה יא:

◆

תורה אור השלם

1. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: ויקרא ו, ב

2. ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: ויקרא ו, ג

◆

מוסף רש"י

מנא הני מילי. דחלות עושה עיכול: **כל הלילה והקטיר.** היא העולה על מוקדה כל הלילה, אלמא כל הלילה מצוה לקיים על מוקדה, אלמא כל לילה הויא הקטרת אברים, ואפילו מה שעל המוקד אם פקע: **כל הלילה והרים.** דסמיך ליה להאי קרא ולבש הכהן מדו בד והרים את הדשן, אלמא כל הלילה הוא חשיב כעיכול יקיר כשר העולה דבן תמשמלה כי הלוי וכשר להרימו: **חציו להקטרה.** שאינו עיכול ואם פקעו צריך להחזיר להקטיר: **וחציו להרמה.** מחלות ולהלן קרוי דשן, אלמא חלות משוייא ליה עיכול: **בכל יום תורם את המזבח.** הדשן, שהוא תורם מן הדשן במחתה קמץ אחת בין רב למעט ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ, ונותנו במזרחו של כבש ונבלע במקומו שנאמר (ויקרא ו) והרים את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח, וילפינן מוקדים ממנו בקומצא, ושלא היתה תחילת עבודת שחרים כהשכמה (יומא כ:) **מקרות הגבר כו'.** תרנגול, נשלים הלילה לאחר חלות או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו, פעמים קודם פעמים אחר כך, לא היה קבע בדבר (המפרש תמיד כו.) **או סמוך לו.** סמוך לקריאת הגבר, לפני קריאתו או לאחריה: **בחצות.** תורם מחלות: **באשמורת הראשונה.** שהיא כשליש הלילה כדאמר במסכת ברכות (ג.) ג' משמרות הוי הלילה (יומא כ:) **היכי מקדמינן.** גרסינן, ולא גרסינן היכי מאחרינן, הלא כל חלוי ראוי להרמה ותנא לא אם יאחר, היכי מקדמינן אפילו דשן המעוכל יפה, והא אמרת חלוי בהרמה, אלמא אין חלוי הראשון כשר לכך: **אלא אמר רבי יוחנן.** לא מיתא חלוי לכך ותלוי לכך, אלא הכי דריש הכתוב הכשר כל הלילה, בין להקטרה שאין מעוכלין בין להרמה אם יש דשן מעוכל, וחלות דעושה עיכול באברים שמבלה כהן הלוי מהכא נפקא: **ממשמע שנאמר.** בהקטרה כל הלילה על מוקדה, איני יודע שעד הבקר קרוי לילה, ומה ת"ל עד הבקר, תן השכמה אחרת לבוקרו של לילה, בוקרו של לילה הוא עלות השחר ונתן לך הכתוב בו בקר אחר לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך, וכיון שלא נתן זמן בלותו בקר, על כרחך הוא חלות לילה: **הלכך.** הואיל וכל הלילה כשר להרמה, קבעו חכמים ותנו הכל לפי שעה, בכל יום דלא נפישי קרבנות, ורב להם היום, בקרות הגבר סגי: **דנפישי קרבנות.** ורב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות את הדשן לתפוח לאחר ההרמה, כדתנן במסכת תמיד (כח.) מסלק האפר לתפוח, ותפוח הוא גל של אפר כמין תפוח של ענבים הנדרך בגת, שם כמו אפר של כל ימות השנה והוא באמצע המזבח ופעמים שהיו עליו כג' מאות כור, לפיכך צריך להקדים לתרום מאשמורה הראשונה (יומא כ:): **לא היתה קריית הגבר מגעת.** ברגלים עד שהיתה העזרה מלאה מישראל המביאין קרבנותיהן לשום מוזמנים להקריבן אחר התמיד מיד (שם כ:)

מסורת הש"ס

א) יומא כ., ב) כצ"ל תמיד כו., ג) ועי' ירו' יומא פ"ב ה"א ותי"ט צו פ"א הט"ו, ד) לעיל כ. יומא כ לו. מר נג, ה) תמיד ספ"א, ו) [וכיומא כ: מד"ה אלא כתנו ישוב ע"ש], ז) ועי' מה פלפול ארוך בפ"ב דיומא בס' המאור ומלחמות ה' ע"ש, ח) [ועי' תוס' יומא כ: ד"ה משום]

◆

שינויי נוסחאות

א] והרים הא כיצד (שיה וכיה ביומא כ שיא): ב] מחצות. וכן בסמוך מאשמורת (שיה כתה"י ביומא שם): ג] עבדינן מחצות כו' עבדינן מאשמורת (יומא שם): ד] משום דנפישי ישראל ונפישי קרבנות וקדמי אתו ישראל (ריב"ץ): ה] נ"א שליחכה האש כל לחוחן ושלטה בכולן (שיה): ו] הלילה והרים (כתה"י ושיה): ז] נ"ל דאפילו (שיה): ח] להעלותו (שיה): ט] ובתוס' ביומא נכשו לה יתפרשים לפרין אבל יש להא קר"ל ידוין מקדימין למאי (אליה): י] נ"ל שם (בתה"י): יא] פ"א השעה וכו' בדלעיל, ממשמע שנאמר כלומר קראי אהדדי לא דמו, כל הלילה והקטיר את שאינן מעוכלין, כל הלילה והרים מן המעוכלין, וחצות דעושה עיכול מעד בקר יתורא תן בקר לבקרו של לילה שאין צריכין להיות עוד על המוקד, ואיזהו בקר לבקר זה חצות, בקרו של לילה עלות השחר, בקר אחר תן לו היינו חצות אבל להרמה כל הלילה כשר ומן המעוכלות הלכך הכל לפי צורך השעה יש בידך כו' (כ"מ). ועי' תוס' שהביאו ג"י זו מפירושים אחרונים לרש"י: יב] צריך (ב"ש): יג] מישראל (שיה): יד] לרב דלמא קודם תרומה הדשן איירי וכו' (שיה): טו] לשון התוס' ביומא דדומיא דפסולין דקתני בהדה וכולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר בכל ענין ואפילו קודם חצות הה"נ גחלת איירי בכל ענין: טז] דפסולין קתני דקתני וכן כל"ל (צ"ק). נ"ל ונראה בעיני דדומיא דפסולין קתני וכן גחלת כו' (ח"ר): יז] ענין חשיבא עיכול (שיה): יח] דפסולין שפקעו קתני כל"ל (צ"ק ומ"ח): יט] שייך בה לא (תוס' יומא שם): כ] דהא כבר מיתוקמא וקיימא (ח"ר): כא] מצוותה הלכך על (שיה, צ"ק וכיה בתוס' שם): כב] נ"ל דהאי (באה"מ): כג] מתיבת ואע"פ עד ומ"מ ליתא בתוס' יומא שם: כד] נ"ל דשאינה (באה"מ): כה] בס"ד גורס מ"מ. ועי' אות כג: כו] תרומת הדשן כל"ל (צ"ק): כז] עיכול ואין ראויין להקטרה (ח"ר): כח] הם עצמם ראוים (צ"ק): כט] מעלין באפר (תוס' שם. וכיה בתחיד): ל] מסלקין אלא אותם (ח"ר): לא] עיכול ולאו בכלל שלא כל"ל והשאר נמחק (צ"ק): לב] והאי דקמקדמי לחצות כל"ל והשאר נמחק (שיה): לג] נ"ל מקדימין (תרו"ש). כ"ה מדימין (באה"מ): לד] אחרונים של רש"י (כ"ה בתו' יומא שם): לה] כשאין דשן ותיבת מעוכלין ליתא (תוס' יומא שם): לו] נ"ל ההשכמה (שיה): לז] ביה (ח"ר): לח] אלא ה"ג משום חולשא דכהן קודם שהכהן התורם יהא חלש (תוס' יומא שם): לט] נ"ל דשן לנערה בפיים (תוס' שם וב"ש). ובפ"מ דשן אפרה לנערה:

◆

שיטה מקובצת

א' בס"ד מחצות דאורייתא כו'. ולא דילמא הא דאמרי' תחלות דאורייתא היינו בשרירי, והכא בדלות נהו ממש שנתעכלו לגמרי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones